Do poslední páté kapitoly autor umisťuje exkurs do současné slovenské literatury. Analýza kratičké prózy slovenského spisovatele vystupujícího pod jménem Koloman Kocúr *Apáka a mamáka* je nejenom vhodným zdrojem inspirace pro čtenáře hledajícího literární podněty přicházející z provenience našich východních sousedů, ale současně je také dalším dokladem Marešova mimořádného přehledu v současné literární produkci. Pro čtenáře zabývající se tematikou komunikace realizované v rámci uměleckého textu jsou přínosné i poslední dvě podkapitoly věnované jednak simulaci cizího jazyka, jednak aktuálním výzkumům věnovaným literární víceznačnosti nejenom v kontextu české, ale i zahraniční (zejména pak rakouské a německé) lingvistiky.

Závěrem je třeba znovu vyzvednout autorovy mimořádné interpretační schopnosti podložené dlouholetým výzkumem v dané oblasti, opřené navíc o nadstandardní jazykovou vybavenost a zejména o mimořádnou obeznámenost s dobovými historickými i literárními kontexty. Soubor studií *Nejen jazykem českým* je tak mimořádným příspěvkem k výzkumu jednoho významného aspektu literární komunikace.

Literatura

MAREŠ, Petr (2012). *Nejen jazykem českým. Studie o vícejazyčnosti v literatuře.* Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Mnemosyne.

Mgr. Jindřiška Svobodová, Ph.D.
Katedra bohemistiky
Filozofická fakulta
Křížkovského 10
77180 Olomouc
jindriska.svobodova@upol.cz

Český jazykový atlas dokončen

Marta Štefková

Dialektologický kolektiv Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., se zasloužil o dílo u nás zcela ojedinělé a zejména po metodologické stránce průkopnické. Je jím *Český jazykový atlas*, podávající detailní územní rozšíření diferenčních nářečních jevů. Představuje všestranný rozbor našich dialektů a zahrnuje i informace o stavu mluvy ve městech a v pohraničí. Sleduje rovněž současný vývoj mluveného jazyka na celém území našeho státu; kromě stovek jazykových map obsahuje i zasvěcené komentáře, uvádějící čtenáře do příslušné problematiky.

Na konci roku 2011 byl atlas završen vydáním šestého svazku s názvem *Dodatky*. Ty představují pomocný aparát, sloužící zejména k snadnější orientaci v tak rozsáhlém spisu a k vyhledávání konkrétních nářečních jevů popsaných ve všech pěti dílech. Přinášejí též řadu informací zejména o vzniku atlasu.

Dodatky ve shodě s předchozími svazky obsahují seznam zkoumaných lokalit a soupis pravidelných vokalických a konsonantických obměn se zachycením jejich teritoriálního rozšíření na mapách. Neschází ani podkladová mapa, která byla v atlasu využita pro kartografickou projekci sledovaných nářečních jevů, nově je otištěna i mapa Antonína Frinty z roku 1916 jako upomínka na první etapu metody jazykového zeměpisu u nás.

Tvorbu atlasu přibližuje kapitola věnovaná dotazníkům. Je v ní popsán postup výzkumu a struktura dotazníků, obsahuje i rejstřík zkoumaných jevů, čítající celkem 2 788 položek. U každé položky se odkazuje na odpovídající komentáře a mapy v některém z pěti dílů atlasu, v nichž je daný jev probírán.

Následuje podrobná charakteristika obcí, v nichž byl výzkum realizován. U každé zkoumané lokality je připsán její lidový název, existuje-li, dále informace o její poloze, první historické zmínce, počtu a skladbě obyvatel, o existenci školy, farnosti, dopravní dostupnosti nebo kulturního střediska v místě. Připojeny jsou poznámky o kulturních aktivitách v obci, případně o zachovávání lidových tradic. V závěru charakteristik je doplněn údaj o vlastním výzkumu v obci, tj. kdy výzkum probíhal, kdo jej vedl a kolik informátorů do něj bylo zapojeno.

Přínosem *Dodatků* je zpřístupnění autentických nářečních projevů na dvou CD a ve formě fonetického přepisu (některé z nich byly v podobě přepisu vydány už v publikaci *České nářeční texty*, 1976). Autoři atlasu tak navázali na audiozáznamy, které rovněž vycházely z nahrávek pořízených při sběru materiálu pro atlas (Bachmannová – Jančák, 2000, 2002). Přepisy nahrávek v *Dodatcích* jsou

provázeny komentáři, upozorňujícími na nářeční rysy v nich obsažené. Ukázky jsou přehledně seřazeny podle nářečních skupin, jejichž výstižná charakteristika je uvedena v úvodu každé kapitoly. Čtenář má tak možnost slyšet autentická lidová vyprávění, která mu přiblíží nejen mluvu v různých krajích naší republiky, ale i lidové zvyky, zaniklá řemesla nebo nelehký život v minulých dobách.

Hlavní částí *Dodatků* jsou již zmíněné rejstříky. První obsahuje soupis položek, které byly v atlasu zpracovány, druhý pak heslová slova, která jsou podřazena pod jednotlivými položkami, a to včetně nepravidelných hláskoslovných a tvaroslovných obměn. Pravidelné obměny hlásek jsou v celém atlasu, tedy včetně posledního svazku, naznačovány podtržením příslušných hlásek, které alternují, proto nejsou v rejstříku vedeny jako zvláštní hesla. Tak např. v rejstříku nalezneme heslo *bo̲t* ‚bota', nikoliv *but* (existence této varianty je značena podtržením vokálu), obdobně je součástí rejstříků heslo *plou̲žek* ‚rádlo', nikoliv varianty *plóžek, plúžek, płúžek, płužek*. K dešifrování pravidelných obměn slouží jejich soupis, který je uveden v úvodu všech dílů, proto by čtenáři znalému předchozí praxe ČJA nemělo jejich čtení a hledání působit potíže. Na rejstřících oceňuji, že v nich autoři opravili případné drobné formální nedostatky v zápisech nářečních podob z předchozích dílů. Rejstříkovou část zakončuje výčet autorů, kteří se podíleli na tvorbě atlasu, spolu s odkazy na mapy a komentáře, které zpracovali.

Dialektologové z řad odborníků i laiků uvítají přehled literatury vztahující se k problematice českých nářečí, jenž je uveden v závěru *Dodatků*. Evidovány jsou v něm monografie, části knih, články v odborných periodikách a sbornících, též disertační a diplomové práce. Tento seznam představuje nejobsáhlejší, téměř úplnou, dialektologickou bibliografii pro období od roku 1968.

Posledním svazkem *Českého jazykového atlasu. Dodatky* se uzavřela významná etapa v historii české dialektologie. Tu nyní čeká další nemalý úkol, a to vydání *Slovníku nářečí českého jazyka*. Půjde o práci dlouhodobou a nepochybujeme, že bude stejně úspěšná, jako tomu bylo v případě jazykového atlasu.[1]

[1] Článek vznikl v rámci řešení grantového úkolu GAČR č. P406/11/1786 *Slovník nářečí českého jazyka.*

Literatura

BACHMANNOVÁ, Jarmila – JANČÁK, Pavel (2000). *Jak se mluví v Čechách. Autentické zvukové ukázky z českých nářečí.* Praha: Academia.

BACHMANNOVÁ, Jarmila – JANČÁK, Pavel (2002). *Jak se mluvilo v českých vesnicích v cizině. Autentické zvukové ukázky z českých nářečí.* Praha: Academia.

LAMPRECHT, Arnošt – MICHÁLKOVÁ, Věra, eds. (1976). *České nářeční texty.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Mgr. Marta Štefková
Ústav pro jazyk český, v. v. i.
Dialektologické oddělení
Veveří 97
60200 Brno
stefkova@iach.cz